

OVER LITERATUUR

• Alfred Krans

Er is nauwelijks een schrijver, die zo veel heeft gelezen als Hermann Hesse (1877 – 1962), Nobelprijswinnaar voor de literatuur in 1946 en die tegelijkertijd zo veel lezers heeft bereikt met zijn boekbesprekingen over de wereldliteratuur uit het eerste tijdvak van de vorige eeuw. Daarvan getuigen ook talrijke essays, beschouwingen en opstellen over zinvolle en onzinnige literaire ontwikkelingen, over het boek als sleutel tot kennis, als verrijking en intensivering van het eigen leven en beleven.

Dit boek geeft voor het eerst een verzameling diepzinnige artikelen van Hesse over literatuur, aangevuld met talrijke stukken, die niet in zijn Verzamelde Werken zijn opgenomen. Ik heb deze bundel in opdracht van uitgeverij Aspect vertaald. Als voorpublicatie een fictieve briefwisseling tussen een jonge schrijver en zijn uitgever, waarin de toen 32 – jarige Hesse ongetwijfeld autobiografische elementen heeft verwerkt.

UIT DE CORRESPONDENTIE VAN EEN SCHRIJVER

Hans Schwab aan de boekhandelaar - uitgever E.W.Mundauf

Hooggeëerde heer uitgever!

B., 15 april 06

Dit pakje bevat een werk van mij, de roman “Paul Weigel”. Ik weet niet, of de omschrijving “roman” eigenlijk wel goed is; het boek is meer idyllisch – lyrisch dan vertellend. Voor het grote publiek zal het niet interessant zijn, en veel geld zal men er niet mee kunnen verdienen; maar een klein bescheiden aantal lezers is misschien toch bij elkaar te krijgen, vooral als het boek bij een goede uitgeverij als de uwe verschijnt. Dat zou me zeer aangenaam en een grote eer zijn. Ik heb tot nu toe slechts een bundeltje gedichten uitgegeven, die totaal onopgemerkt zijn gebleven.

Om helemaal eerlijk te zijn, moet ik bekennen, dat ik het manuscript al naar een andere uitgever ter beoordeling heb gestuurd. Ik zond het naar de firma L. Biersohn en kreeg het antwoord, dat het werk bruikbaar is en er kans is op een goede ontvangst, maar het risico van de druk was de heer Biersohn desondanks te groot, en hij stelde me daarom voor, drie kwart van de drukkosten zelf voor mijn rekening te nemen. Ik kon dat niet en wil u dat ook bij voorbaat meedelen, voor het geval dat u van plan zou zijn mij dezelfde voorstellen te doen.

Ik ben nu zeer benieuwd naar uw antwoord. De zondagen en stille nachtelijke uren, waarop het boekje is ontstaan, liggen achter me en zijn vreemd en wezenloos voor me geworden, terwijl het manuscript er nu ligt en mij ongelukkig aankijkt, zoals een buitenechtelijk geboren kind naar de lichtzinnige vader. In ieder geval wil ik u beleefd verzoeken, mij uw oordeel over het werk open en eerlijk mee te delen; ik kan kritiek verdragen en heb, naar ik hoop, geen last van auteursijdelheid.

Met hoogachting, uw zeer dienstwillige Hans Schwab

Hans Schwab aan de redactie van het tijdschrift "Dichterlust"

Zeer gewaardeerde heer redacteur!

B., 25 april 06

Twee jaar geleden was u zo vriendelijk, in uw blad een gedicht van mij af te drukken. U schreef me destijds, dat u veel goede dingen van mij verwachtte en u gaf me de hoop, dat ik later misschien ook een honorarium voor mijn medewerking zou kunnen krijgen, terwijl u het gedicht als proeve van talent zonder honorarium wilde afdrukken.

Ik durfde u niet al snel weer lastig te vallen. Maar nu geloof ik, dat ik veel beginnersfouten heb overwonnen en zekerder, vooral echter eenvoudiger en bondiger in de vorm te zijn geworden. Ik heb intussen een soort roman geschreven (hij ligt ter beoordeling bij een Berlijnse uitgever) en ik geloof door het zich intensief bezig houden met het proza en een andere kunstvorm iets te hebben geleerd. Op zijn minst ben ik, nadat ik langere tijd helemaal geen verzen meer had gemaakt, met nieuw elan en hopelijk verrijkt naar de lyriek teruggekeerd.

Hier zijn nu drie gedichten, alle van de laatste tijd, die ik u wil aanbieden. Het zou me aangenaam zijn, als u ze goed vindt. Toch wil ik, als u nog niet geneigd bent, ze te honoreren, liever, dat u ze terugstuurt, omdat ik het niet erg breed heb en momenteel minder op de eer dan op het geld moet letten. Ook een bescheiden honorarium zou me welkom zijn, omdat iedere mark voor mij telt en waardevol is.

Hoogachtend, uw dienstwillige Hans Schwab

De redactie van "Dichterlust" aan Hans Schwab

Zeer geachte heer!

L., 4 mei 06

Hierbij sturen wij u de ingezonden gedichten in dank terug. Graag hadden we een of twee ervan laten afdrukken; maar we zijn niet in staat, volslagen onbekende schrijvers honoraria voor lyriek te betalen.

Voor eventuele verdere inzendingen verzoeken wij u porto voor antwoord bij te voegen.

Hoogachtend, redactie van "Dichterlust"

De redactie van "Neuzeit" aan Hans Schwab

Geachte heer Schwab!

München, 8 mei 06

Bedankt voor de vriendelijk ingestuurde novelle. We hebben met interesse gehoord, dat u zich sinds kort meer op het proza wilt toelagen. Maar wij zijn van onze kant van mening, dat de lyriek toch uw eigenlijke gebied is. De ingezonden novelle heeft zeker aantrekkingskracht, ze

is echter toch al te lyrisch en is voor onze lezerskring nauwelijks geschikt. Misschien kunt u het ergens anders proberen. We sturen u het manuscript per separate post aangetekend retour.

Het honorarium voor uw laatste aardige gedicht komt aan het begin van de volgende maand. We zouden het op prijs stellen, als u ons gauw weer iets lyrisch ter beoordeling stuurt.

Hoogachtend, redactie van "Neuzeit"

De uitgever E.W.Mundauf aan Hans Schwab

Zeer geachte heer Schwab!

Berlijn, 23 juli 06

Het heeft wat lang geduurd, tot we tijd vonden, uw in het voorjaar aan ons gestuurde roman – manuscript te beoordelen. Neemt u ons de vertraging niet kwalijk.

Het werk is ons, ondanks zekere gebreken, die nu eenmaal aan alle debuten kleven, zeer goed bevallen, en het is ons een genoegen, het in onze uitgeverij te publiceren. U hebt een zekere aardse kracht om iets te aanschouwen en uit te drukken, die verschillende technische en formele gebreken compenseert, en het is niet onmogelijk, dat uw boek veel succes zal hebben. In ieder geval zullen wij ons best doen, daaraan mee te werken. Over het zakelijke kunnen we het, denk ik, gemakkelijk eens worden. Een uitgeverscontract sturen wij u een dezer dagen toe. Mocht u een klein voorschot op prijs stellen, zeg het gerust.

Tot zover voor vandaag. We willen graag direct beginnen met het drukken en verzoeken u daarom, eventuele voorstellen betreffende de uitvoering ons meteen mee te delen.

Met vriendelijke groeten, hoogachtend uw uitgever E.W.Mundauf

Hans Schwab aan de uitgever E.W.Mundauf

Zeer geachte heer!

B., 30 juli 06

Hartelijk dank voor uw vriendelijke brief en voor het contract, waarmee ik natuurlijk volledig akkoord ga, en dat ik hier ondertekend bijvoeg.

Het is me een eer en genoegen, nu tot de auteurs van uw uitgeverij te behoren. Hopelijk zult u niet al te zeer teleurgesteld worden in mij! Want eerlijk gezegd, ik kan in de mogelijkheid van een succes vanwege de aard van mijn boek niet geloven. Ook kwellen me nu al, omdat het manuscript enkele maanden uit mijn handen is, de vele fouten en onhandigheden, die daarin staan. En toch zou ik het, ten minste nu, niet kunnen verbeteren. Enkele kleinere correcties kan ik tijdens de druk nog wel uitvoeren, de grootste fout van het boek echter is helaas niet te corrigeren. Welnu, een schelm geeft meer dan hij heeft, hoewel dat een slecht excuus is.

Uw aanbod, mij een voorschot te geven, neem ik dankbaar aan. Ik laat het bedrag graag aan u over. Ik zit een beetje krap en zou ongeveer 50 tot 100 mark goed kunnen gebruiken, als dat niet te onbescheiden is.

Met hartelijke groeten en nogmaals dank

Uw zeer dienstwillige Hans Schwab

De uitgever E.W.Mundauf aan Hans Schwab

Beste heer Schwab!

Berlijn, 1 september 06

Dank voor de snelle afhandeling van de correcties! Het boek zal nu gauw klaar zijn. Hebt u nog bijzondere wensen wat betreft de verzending van de recensie – exemplaren? Als u kennissen bij de pers heeft, verzoeken wij u ons de adressen te geven.

Dan nog een vraag. U heet eenvoudig Hans Schwab. Hebt u geen zin om Hans, zoals het tegenwoordig bij veel auteurs mode is, met twee “n”, dus Hanns te schrijven. En hebt u niet een goede foto van uzelf, die wij in de reclameprospectussen kunnen reproduceren?

Ik verwacht, ondanks uw wantrouwen, een groot succes van “Paul Weigel”. De pers begint zich er al voor te interesseren en ik geloof, dat we met de kritiek tevreden kunnen zijn.

Waarschijnlijk druk ik meteen een tweede oplage. Maakt u zich dus over het kleine voorschot geen zorgen en zegt u het gerust, als u nog meer nodig hebt!

Met hartelijke groeten uw E.W.Mundauf

De uitgever E.W.Mundauf aan Hans Schwab

Beste heer Schwab!

Berlijn, 20 september 06

Hartelijk dank voor uw brief van 4 september jl., waarover we ons verheugd en geamuseerd hebben. Natuurlijk hebben we er niets op tegen, dat u uw naam op de oude manier wilt schrijven, en misschien heeft u gelijk, als u die mode wat hard als een “dwaze interessantdoenerij” aanduidt. Dat u geen foto wilt geven, spijt me. Misschien gaat u daar in de toekomst anders over denken.

Van uw “Paul Weigel” is nu dus de tweede oplage in druk. Ik stuur u vandaag als drukwerk vier kritieken van grote bladen over de eerste oplage. Ze wordt overal met groot enthousiasme ontvangen! Zeker zal het niet bij deze twee oplagen blijven. Ook al denkt u met overdreven zelfkritiek zeer bescheiden over het werk, wij vaklieden hebben een andere mening en vinden het een belangrijke, ja meesterlijke prestatie.

Met hartelijke groeten E.W.Mundauf

De redactie van “Dichterlust” aan Hans Schwab

Zeer geachte heer Schwab!

L., 28 november 06

U zult zich nauwelijks herinneren, dat ongeveer drie jaar geleden een zeer mooi gedicht van u in ons tijdschrift stond. We nodigden u destijds uit, ons snel weer iets toe te sturen, en vandaag willen we, omdat u ons vergeten schijnt te zijn, deze uitnodiging dringend herhalen.

U hebt vast wel een mooi gedicht, dat u ons kunt sturen.

We verheugen ons en zijn er trots op, al jaren geleden, toen u nog onbekend en nog niet de beroemde schrijver van “Paul Weigel” was, onze lezers een bijdrage uit uw gewaardeerde pen te hebben gebracht. Hopelijk worden onze betrekkingen nu erg goed en permanent.

Voor zover we ons herinneren, kreeg u voor uw gedicht destijds geen honorarium. Er zijn nu eenmaal weinig bladen in staat, lyrische bijdragen van onbekende schrijvers te honoreren, hoe spijtig dat ook zijn mag. Het is misschien onnodig op te merken, dat iedere inzending van u vanzelfsprekend niet alleen met genoegen opgenomen en zo snel mogelijk gedrukt, maar ook behoorlijk gehonoreerd zal worden.

Met oprechte hoogachting

Uw zeer dienstwillige redactie van “Dichterlust”

Schrijver Fedor Pappenau aan Hans Schwab

Geachte heer!

Würstlingen, 15 december 06

Een dezer dagen kreeg ik van uw uitgever de roman "Paul Weigel" ter recensie toegestuurd. Ik heb het boek gelezen en ik moet zeggen, dat ik over de rust en moed verbaasd was, waarmee u gedachten en stemmingen, ja zelfs afzonderlijke figuren van mijn twee jaar geleden in de "Courier" verschenen roman "Sintflut" hebt gebruikt.

Maar goed, gedachten zijn vrij, en het is verre van mij, kleingeestig met u te willen twisten, als u bereid bent, ook uwerzijds mij tegemoet te komen. "Sintflut" is pas in boekvorm verschenen bij uitgeverij Biersohn, die u het zal toezenden. Ik denk, dat het niet moeilijk voor u is, het boek in een grotere krant of een tijdschrift aanbevelend en uitvoerig te bespreken. Zo gauw dat gebeurd zal zijn, zal ook van mijn kant uw roman in de plaatselijke "Beobachter" een waarderende beoordeling krijgen.

Hoogachtend Fedor Pappenau, schrijver

De redactie van "Neuzeit" aan Hans Schwab

Zeer geachte heer Schwab!

München, 18 januari 07

Het is al een paar maand geleden, sinds u ons voor het laatst met een inzending van gedichten hebt verblijd. Mogen we hopen, snel weer iets van u te krijgen? U zult bij ons zoals altijd welkom zijn.

En dan hebben we deze keer een nieuw voorstel. Vroeger al dachten we soms bij het lezen van uw gedichten, dat uw groot talent zich vermoedelijk ook op het gebied van de roman en de novelle zal uiten. Hoe gelijk we daarmee kregen, bewijst ons uw prachtige roman "Paul Weigel", die we net gelezen hebben. U hebt vast ook andere, nog ongepubliceerde verhalen geschreven, die u ons kunt aanbieden. Wat betreft uw honorarium zien wij uw voorstellen tegemoet.

In oude verering hoogachtend uw redactie van "Neuzeit"

De redactie van "Komet" aan Hans Schwab

Zeer geachte heer!

H., 16 februari 07

We hebben met onverdeeld genoegen uw roman "Paul Weigel" gelezen en willen u nu het voorstel doen, uw volgende werk als voorafdruk aan ons toe te vertrouwen. Voor een nieuwe roman met een dergelijke omvang kunnen we u een honorarium van 3000 mark aanbieden. In de hoop, geen vergeefs verzoek te hebben gedaan, en met de meeste hoogachting

Uw dienstwillige redactie van de "Komet"

De redactie van "Familienonkel" aan Hans Schwab

Geachte heer!

S., 11 maart 07

We hebben met onverdeeld genoegen uw roman "Paul Weigel" gelezen en willen u nu het voorstel doen, uw volgende werk als voorafdruk aan ons toe te vertrouwen. Voor een roman van ongeveer hetzelfde karakter en dezelfde omvang kunnen we u een honorarium van 4000 mark aanbieden.

In de aangename hoop, geen vergeefs verzoek te hebben gedaan, groeten wij u, geachte heer, als uw zeer dienstwillige

redactie van "Familienonkel"

De uitgever E.W.Mundauf aan Hans Schwab

Beste en geachte heer Schwab

Berchtesgaden, 2 juni 07

Vanuit de majestieuselijke pracht van het hooggebergte groet ik u met dit briefje. Ik moet u namelijk bekennen, dat ik uw prachtige "Paul Weigel" pas hier heb gelezen. Ook al was ik door het oordeel van mijn lectoren en door het verrassende succes van het boek – we drukken nu de achttiende oplage – van de grote waarde van uw werk absoluut overtuigd, toch heeft het lezen me ontroerd en tot uw bewonderaar gemaakt. Ik zal me nu met dubbele ijver voor het boek inzetten. Vooral de prachtige figuur van de oude boer heeft me geïmponeerd!

U schreef onlangs, dat u aan de voltooiing van een nieuw boek werkt. Kunt u mij wat meer vertellen? Wanneer? Welke omvang? Welk genre? We zouden de noviteit goed kunnen voorbereiden en vantevoren de stemming voor het nieuwe werk erin kunnen brengen.

Hartelijke groeten van uw oprecht dienstwillige

E.W.Mundauf

Hans Schwab aan de uitgever E.W.Mundauf

Waarde heer Mundauf!

B., 10 juni 07

Hartelijk dank voor uw vriendelijke brief over "Paul Weigel". Er komt daarin weliswaar geen oude boer voor, maar dat maakt niet uit. Ik moet nu kort zijn, mijn tijd wordt steeds krappere, vooral de vele correspondentie neemt me zeer in beslag. Weliswaar zijn de meeste brieven onoprecht en hebben alleen maar een handeltje ten doel, toch blijf ik er vriendelijk onder en heb soms plezier aan de merkwaardige populariteit, die ik heb gekregen, en die met de oplagen van Weigel tred houdt. Daarbij is het succes van het boek nog steeds een raadsel voor mij; de roman is noch goed maar ook niet slecht genoeg voor zoveel drukken, en zijn populariteit komt me steeds meer als een misverstand voor.

Genoeg nu. Mijn nieuwe boek krijgt langzamerhand handen en voeten. Het is al lang klaar, maar de ranschikking en het doorkijken geeft me nog veel werk. Het is namelijk een bundel gedichten. Ik geloof hiermee iets gepresteerd te hebben, in ieder geval veel meer dan met Weigel, en ik hoop, dat het boek ook u niet zal teleurstellen. Zou het misschien deze winter uitgegeven kunnen worden? De omvang kan ik nog niet helemaal schatten, het zullen misschien wel tien vellen worden.

Met groeten uw dienstwillige Hans Schwab

De uitgever E.W.Mundauf aan Hans Schwab

Beste heer Schwab!

Berchtesgaden, 3 juli 07

Het spijt me te horen, dat u juist nu een dichtbundel wilt uitgeven. Natuurlijk is het me een genoegen en een eer, het boek uit te geven, als u daarop staat. Maar eerst wil ik u verzoeken, daar nog eens goed over na te denken! U zult er geen nadeel van ondervinden, als u wat dit betreft een vakkundig advies aanneemt.

Het mooie succes van uw roman is, om het zo maar eens te zeggen, een fundament, een eerste fase, waarop we verder moeten bouwen. Het zou zeer verkeerd zijn, als wij het publiek, waarvan u nog niet zo lang het vertrouwen hebt gekregen, door een zo onverwachte en niet erg hoopvolle publicatie kopschuw zouden maken. Komt u snel weer met een nieuwe roman, het liefst helemaal weer in het genre van de eerste, dan garandeer ik u een nog groter succes dan het vorige. En later, laten we zeggen over vijf, zes jaar, als u zeker bent van uw aanhang en vast in het zadel zit, kunt u immers met gedichten of wat dan ook komen, zonder daarmee iets te riskeren. Alleen nu niet! Denkt u daar, alstublieft, goed over na, en geeft u me zonder haast antwoord.

Met hoogachting groet ik u hartelijk, uw

E.W.Mundauf

(1909)

Hermann Hesse: Over literatuur
Vertaling: Alfred Krans
Uitgeverij Aspect
Versijnt najaar 2006
2006-2

